

Kriterijsko vrednovanje u nastavi prirode i društva

Ivana Jurjević Jovanović

Ishodi predavanja:

- navesti obilježja vrednovanja
- objasniti pojmove o vrednovanju definirane *Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 82/2019)
- usporediti tri pristupa vrednovanju
- navesti način oblikovanja ishoda aktivnosti
- definirati obilježja kriterijskog vrednovanja
- navesti metode kriterijskog vrednovanja
- razlikovati listu procjene i rubriku.

Vrednovanje

Vrednovanje učeničkih postignuća jedna je od temeljnih učiteljskih kompetencija.

Učitelji trebaju promišljati o vrednovanju na način da ono bude:

- učinkovito
- kvalitetno
- objektivno
- kriterijsko
- usmjereno prema učeničkim sposobnostima.

Vrednovanje je utemeljeno u zakonskim propisima:

- *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19)
- *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN, 112/10 i 82/19)

Zakonski propisi obvezuju učitelje da vrednuju učenike u skladu s njima.

Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima. Vrednovanje obuhvaća tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje, vrednovanje naučenog. Vrednovanje za učenje služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učeničkoga autonomnog i samoreguliranog pristupa učenju. Vrednovanje naučenog je ocjenjivanje razine postignuća učenika. Vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje ne rezultiraju ocjenom, nego kvalitativnom povratnom informacijom.

iz Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, članak 2 (NN 82/2019)

Vrednovanje za učenje

služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja.

Ne rezultira ocjenom.

Svrha: kvalitativna povratna informacija.

Neke od metoda vrednovanja za učenje su: promatranje učenika, usmena pitanja radi provjere razumijevanja, rubrike, kratke pisane provjere, domaće zadaće, skupni radovi, projekti, pisanje vezanog teksta, liste procjene, anegdotski zapis, poster, radni listići, grafički organizatori znanja, učeničke mape.

Vrednovanje kao učenje

je aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učenikoga autonomnog i samoreguliranog pristupa učenju.

Ne rezultira ocjenom.

Svrha: kvalitativna povratna informacija.

Metode vrednovanja kao učenje temelje se na vršnjačkom vrednovanju i samovrednovanju uz uporabu sljedećih metoda: razgovor s učiteljem tijekom procesa učenja, liste za procjenu, rubrike, dnevnicu učenja, izlazne kartice, grafički organizatori znanja, povratna informacija dogovorenim znakom.

Vrednovanje naučenog

je ocjenjivanje razine postignuća učenika.

Rezultira ocjenom.

Svrha: procijeniti postignutu razinu postignuća učenika.

Metode vrednovanja naučenoga su: pisane i usmene provjere znanja i vještina, projekti, praktični radovi i analize drugih učeničkih radova, opažanje izvedbe učenika u nekoj aktivnosti.

Planiranje vrednovanja

U prvoj etapi kurikuluskog planiranja poučavanja učitelj razrađuje odgojno-obrazovne ishode iz predmetnog kurikuluma (npr. Prirode i društva) na *odgojno-obrazovne ishode aktivnosti*. Učitelj zapravo konkretizira znanja, vještine, sposobnosti koje bi učenik trebao steći po završetku određene nastavne teme.

Sljedeća etapa kurikuluskog planiranja poučavanja je *planiranje pristupa i metoda vrednovanja* ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda. Time učitelj ujedno provjerava je li dobro odredio ishode koji moraju biti mjerljivi, konkretni i specifični. Učitelj planira provođenje vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje često tijekom učenja i poučavanja. Učenicima kontinuirano daje povratne informacije sa svrhom poboljšanja njihovog učenja. Vrednovanje naučenog provodi se u trenutku kada je poučavanje određene planirane teme završeno s ciljem ocjenjivanja razine postignuća učenika.

Vrednovanje u nastavnom predmetu Priroda i društvo

potrebno je provoditi učestalo i kontinuirano.

U Prirodi i društvu koriste se sva tri pristupa vrednovanju uz primjenu različitih metoda. Za kriterijsko se vrednovanje, kao i za vrednovanje u ostalim nastavnim predmetima, koriste liste procjene i rubrike.

Sastavnice vrednovanja su *usvojenost znanja i istraživačke vještine*.

Kriterijsko vrednovanje

U kriterijskom vrednovanju se određuje uspješnost učenika u odnosu prema određenom kriteriju.

U kriterijskom vrednovanju učenici se međusobno ne uspoređuju.

Kriterijsko vrednovanje:

- objektivno je
- određuje se uspješnost prema unaprijed određenom kriteriju
- učenici znaju što se od njih očekuje
- učenici dobivaju povratnu informaciju o razini postignuća
- cilj je da učenik bude što uspješniji
- učitelj svojim zapažanjima usmjerava učenika
- odgovornost za učenje pomaknuta je na učenika.

Metode za kriterijsko vrednovanje

LISTA ZA PROCJENU

- promatra se učenik, procjenjuje se i označava trenutna razina vještina ili znanja koje se nalaze na popisu, odnosno razina ostvarenosti dijela ishoda u trenutku provođenja vrednovanja
- učitelj procjenjuje kako učenik stoji u nekom trenutku učenja i kako može poboljšati trenutno stanje
- učenik dobiva povratne informacije i smjernice za dalje učenje
- ako učenici sami sebe vrednuju sa svrhom prosudbe kvalitete svojeg rada onda je to lista *samoprocjene*

RUBRIKA

- skup je usklađenih kriterija koji uključuju opise različitih razina ostvarivanja elemenata vrednovanja
- izrađuje se u obliku tablice
- analitičke i holističke
- koriste se za sva tri pristupa vrednovanju
- važno je da učenici razumiju povratnu informaciju koju dobiju iz određene rubrike te ih je stoga potrebno unaprijed upoznati s elementima, kriterijima i opisivačima
- u rubrikama uvijek treba biti prikazana najniža razina ostvarenosti ishoda (ispod minimuma se ne navode razine)

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD IZ KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO

(3. RAZRED)

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
PID OŠ A.3.2. Učenik prikazuje vremenski slijed događaja i procjenjuje njihovu važnost.	Prikazuje vremenski slijed događaja na vremenskoj crti ili lenti vremena (desetljeće u životu učenika i njegove obitelji, stoljeće i tisućljeće na primjeru kulturno-povijesnih spomenika koje učenici mogu neposredno promatrati, važniji događaji i sl.) i procjenjuje njihovu važnost.	ZADOVOLJAVAJUĆA <ul style="list-style-type: none">• Uz pomoć prikazuje vremenski slijed događaja u zavičaju u desetljeću, stoljeću i tisućljeću. DOBRA <ul style="list-style-type: none">• Uz pomoć prikazuje vremenski slijed događaja u zavičaju u desetljeću, stoljeću i tisućljeću i opisuje njihovu važnost. VRLO DOBRA <ul style="list-style-type: none">• Prikazuje vremenski slijed događaja u zavičaju u desetljeću, stoljeću i tisućljeću i opisuje njihovu važnost. IZNIMNA <ul style="list-style-type: none">• Prikazuje vremenski slijed događaja u zavičaju u desetljeću, stoljeću i tisućljeću i procjenjuje njihovu važnost.

SADRŽAJI ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Učenik prepoznaje spomenike svoga zavičaja te istražuje njihovu povijest (izvanučionička nastava).

Učenik istražuje i opisuje te na vremenskoj crti ili lenti vremena smješta značajne događaje iz povijesti vlastitoga života, obitelji i svoga zavičaja.

Napomena: Učenik treba razumjeti da svako stoljeće ima početak i kraj. Nije potrebno inzistirati i vrednovati godinu početka i kraja stoljeća ili tisućljeća već je važno da učenik istražuje slijed značajnih događaja svoga zavičaja, pridružuje ih vremenskoj crti ili lenti vremena, otkriva što se promijenilo danas u odnosu na prošlost i kakva bi mogla biti budućnost.

Istražuje svoje pretke te izražuje obiteljsko stablo.

Uspoređuje način života ljudi u prošlosti i sadašnjosti promatranjem fotografija, gledanjem dokumentarnih filmova, posjetom dvorcu, muzeju i sl.

Predviđa događaje koji će se dogoditi.

Na temelju rasporeda obveza i aktivnosti učenik organizira svoje slobodno vrijeme.

PRIMJER KRITERIJSKOG VREDNOVANJA OSTVARENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNOG ISHODA IZ PRIRODE I DRUŠTVA

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD:

PID OŠ A.3.2.

Učenik prikazuje vremenski slijed događaja i procjenjuje njihovu važnost.

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI AKTIVNOSTI:

- Opisuje vremenski slijed događaja u vlastitom životu.
- Prikazuje događaje u vlastitom životu na vremenskoj crti.
- Prikazuje važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti.
- Opisuje način života ljudi u prošlosti.
- Prikazuje vremenski slijed važnijih događaja u zavičaju u stoljeću i tisućljeću na vremenskoj crti.

Lista procjene

za odgojno-obrazovne ishode aktivnosti (PID OŠ A.3.2.)

UČENIK:	DA	GRIJEŠI	ČESTO GRIJEŠI
Opisuje vremenski slijed događaja u vlastitom životu.	✓		
Prikazuje događaje u vlastitom životu na vremenskoj crti.	✓		
Prikazuje važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti.		✓	
Opisuje način života ljudi u prošlosti.	✓		
Prikazuje vremenski slijed važnijih događaja u zavičaju u stoljeću i tisućljeću na vremenskoj crti.		✓	

Dijelovi rubrike

	KRITERIJ	KRITERIJ	KRITERIJ
ELEMENT	OPISIVAČ	OPISIVAČ	OPISIVAČ
ELEMENT	OPISIVAČ	OPISIVAČ	OPISIVAČ
ELEMENT	OPISIVAČ	OPISIVAČ	OPISIVAČ
ELEMENT	OPISIVAČ	OPISIVAČ	OPISIVAČ

Rubrika za vrednovanje za učenje

za odgojno-obrazovne ishode aktivnosti (PID OŠ A.3.2.)

KRITERIJ →			
ELEMENT ↓	U POTPUNOSTI	DOBRO	MOŽE BOLJE
SLIJED DOGAĐAJA U VLASTITOM ŽIVOTU	Opisuje i prikazuje na vremenskoj crti.	Prikazuje na vremenskoj crti uz pomoć.	Navodi događaje u vlastitom životu.
VAŽNIJI DOGAĐAJI U OBITELJI	Prikazuje na vremenskoj crti.	Prikazuje na vremenskoj crti uz pomoć.	Prepoznaje.
NAČIN ŽIVOTA LJUDI U PROŠLOSTI	Opisuje.	Opisuje djelomično.	Prepoznaje uz pomoć.
VREMENSKI SLIJED VAŽNIJIH DOGAĐAJA U ZAVIČAJU U STOLJEĆU I TISUĆLJEĆU	Prikazuje na vremenskoj crti.	Navodi većinu.	Prepoznaje uz pomoć.

Rubrika za vrednovanje kao učenje

za odgojno-obrazovne ishode aktivnosti (PID OŠ A.3.2.)

KRITERIJ →	ODLIČNO	DOBRO	MOGU BOLJE
ELEMENT ↓			
DOGAĐAJI U MOJEM ŽIVOTU	Mogu ih nabrojati i pokazati na vremenskoj crti.	Mogu ih nabrojati i pokazati na brojevnoj crti, ali mi ponekad treba pomoć.	Treba mi pomoć.
DOGAĐAJI U MOJOJ OBITELJI	Mogu ih nabrojati i prikazati na vremenskoj crti.	Mogu ih nabrojati, ali mi ponekad treba pomoć.	Mogu samo nabrojiti uz pomoć.
NAČIN ŽIVOTA LJUDI U PROŠLOSTI	Mogu opisati.	Mogu nešto opisati.	Mogu samo uz slike.
DOGAĐAJI U MOJEM ZAVIČAJU	Mogu ih pokazati na vremenskoj crti.	Neke mogu pokazati na vremenskoj crti.	Treba mi pomoć.

Rubrika za vrednovanje naučenog

za odgojno-obrazovne ishode aktivnosti (PID OŠ A.3.2.)

KRITERIJ →	ODLIČAN	VRLO DOBAR	DOBAR	DOVOLJAN
ELEMENT ↓				
VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA U VLASTITOM ŽIVOTU	Opisuje slijed događaja u vlastitom životu i prikazuje ga na vremenskoj crti.	Navodi slijed događaja u vlastitom životu i prikazuje ga na vremenskoj crti.	Navodi događaje u vlastitom životu i neke prikazuje na vremenskoj crti.	Navodi događaje u vlastitom životu.
VAŽNIJI DOGAĐAJI U OBITELJI	Reda važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti.	Uz poticaj reda važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti.	Uz pomoć prikazuje važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti.	Prepoznaje važnije događaje u obitelji.
NAČIN ŽIVOTA LJUDI U PROŠLOSTI	Uspoređuje način života ljudi u prošlosti i sadašnjosti.	Opisuje način života ljudi u prošlosti.	Navodi način života ljudi u prošlosti.	Prepoznaje život ljudi u prošlosti na zornim primjerima (tekst, slika).
VREMENSKI SLIJED DOGAĐAJA U ZAVIČAJU U STOLJEĆU I TISUĆLJEĆU	Opisuje vremenski slijed događaja i u zavičaju u stoljeću i tisućljeću.	Navodi vremenski slijed događaja u zavičaju u stoljeću i tisućljeću.	Navodi neke događaje u zavičaju u stoljeću i tisućljeću.	Uz pomoć navodi neke događaje u zavičaju u stoljeću i tisućljeću.

Bilježenje vrednovanja

Temeljem kriterijskog vrednovanja, odnosno tvrdnji iz lista procjene i opisivača iz rubrika vrednovanja za učenje i vrednovanja naučenog, učitelj može jednostavno i točno upisati bilješke praćenja učenika u imenik.

Primjer bilješki za vrednovanje za učenje:

1.) iz liste procjene

Učenik opisuje vremenski slijed događaja u vlastitom životu i prikazuje ih na vremenskoj crti. Prikazuje neke događaje u obitelji na vremenskoj crti. Opisuje način života ljudi u prošlosti. Griješi u prikazivanju vremenskog slijeda događaja u zavičaju na vremenskoj crti.

2.) iz rubrike za vrednovanje za učenje

Učenik opisuje i prikazuje slijed događaja u vlastitom životu na vremenskoj crti. Važnije događaje u obitelji prikazuje na vremenskoj crti uz pomoć. Navodi način života ljudi u prošlosti. Navodi većinu važnijih događaja u zavičaju, ali ih ne prikazuje na vremenskoj crti.

Bilježenje vrednovanja

3.) iz rubrike za vrednovanje naučenog

Navodi slijed događaja u vlastitom životu i prikazuje ga na vremenskoj crti. Uz pomoć prikazuje važnije događaje u obitelji na vremenskoj crti. Navodi način života ljudi u prošlosti. Uz pomoć prepoznaje događaje u zavičaju u stoljeću i tisućljeću. dobar (3)

Objašnjenje prema elementima i kriterijima:

- prva rečenica - opisivač za vrlo dobar
- druga rečenica - opisivač za dobar
- treća rečenica - opisivač za dobar
- četvrta rečenica - opisivač za dovoljan.

Ocjena je izvedena temeljem aritmetičke sredine ocjena svih kriterija iz rubrike za vrednovanje naučenog.

LITERATURA

- Jurjević Jovanović, I., Rukljač, I., Viher, J. (2019). Vrednovanje u razrednoj nastavi. Zagreb: Školska knjiga.
- Kurikulum za nastavni predmet Prirode i društva za osnovne škole u Republici Hrvatskoj. NN 7/2019.